

Dr. sc. Nenad Đurđević
redovni profesor Pravnog fakulteta
Univerziteta u Kragujevcu

OSNOV ODGOVORNOSTI ZA ŠTETU KOJU PRETRPI SPORTISTA NA SPORTSKOM TAKMIČENJU

UDK: 368:714

Pregledni rad

Primljeno: 15.09.2012.

Svako bavljenje sportom skopčano je sa većim ili manjim rizikom. Ukinuti taj rizik, znači ukinuti i sport. Kod svih vrsta sportova događaju se nesreće (udesi) u kojima dolazi do oštećenja učesnika i drugih lica, a što izaziva pitanje nadoknade štete. Rizici udesa su tim veći što su veći zahtevi u pogledu brzine, snage, vičnosti, smelosti i izdržljivosti. Povrede pravnih dobara koje nastaju na sportskim takmičenjima uglavnom su posledica prikraćivanja nečijeg prava ličnosti, a mnogo ređe rezultat povrede nečije stvari. Pravni pisci takve povrede vezuju, po pravilu, za tzv. sportske nesreće. U pitanju su oni slučajevi kada povrede sportista stoje u neposrednoj vremenskoj i mesnoj vezi sa njegovom sportskom aktivnošću. Bitno je, pri tom, da je nesreća povezana sa tipičnim rizicima određene sportske aktivnosti i da je u njoj učestvovao aktivni sportista. Autor u radu analizira osnove, odnosno razloge odgovornosti za štetu koju pretrpi sportista na sportskom takmičenju, uključujući i okolnosti koje isključuju ili ograničavaju odgovornost za štetu koju pretrpi sportista na sportskom takmičenju usled realizacije upravo tipičnih rizika koji prati određeno sportsko takmičenje, odnosno sportsku aktivnost. Pored ukazivanja na uporednopravna rešenja, autor je posebno analizirao nov pristup koji je doneo Zakon o sportu Republike Srbije iz 2011. godine po tom pitanju, u odnosu na uobičajeno stanovište prihvaćeno u pravnoj praksi i literaturi bivših jugoslovenskih republika.

Ključne reči: *sportista, prouzrokovanje štete, sportsko takmičenje, isključenje odgovornosti, Zakon o sportu Srbije, uobičajeni rizik sportske aktivnosti.*

Svako bavljenje sportom skopčano je sa većim ili manjim rizikom. Ukinuti taj rizik, znači ukinuti i sport. Uzrok povećanih rizika u sportu mogu biti sporske organizacije i savezi, organizatori sportskih priredbi, vlasnici sportskih terena, kao i sportisti i drugi učesnici sportske aktivnosti. Onaj, pak, ko izvestan rizik za druge stvara ili ga održava, obavezan je da preduzme odgovarajuće mere da bi ga držao pod kontrolom i, po mogućstvu, sprečio njegovo realizovanje. Obaveza preduzimanja sigurnosnih mera ne ograničava se samo na prostorno područje unutar koga se sportska aktivnost odvija, već obuhvata obezbeđenje sigurnosti od izvora rizika svih vrsta. Postoji li mogućnost da iz sportske aktivnosti proizađu rizici za druge, odgovorno lice treba da preduzme primerene radnje, u očekivim granicama, kojima će te rizike držati pod kontrolom.

1. RIZICI I ŠTETE NA SPORTSKIM TAKMIČENJIMA

Kod svih vrsta sportova događaju se nesreće (udesi) u kojima dolazi do oštećenja učesnika i drugih lica, a što izaziva pitanje nadoknade štete. Rizici udesa su tim veći što su veći zahtevi u pogledu brzine, snage, vičnosti, smelosti i izdržljivosti. Tokom vremena, broj sportskih nesreća stalno se povećava. Uzroci tome su raznoliki. S jedne strane, jako su povećani rezultati, pa time i rizici, a s druge strane, nove mere za sprečavanje udesa ne prate takav razvoj sporta.¹ Tome treba dodati i sve veću masovnost sporta.

Stepen rizika varira u zavisnosti od vrste sporta i načina na koji se on odvija. Tu, pre svega, treba praviti razliku između vrhunskog i masovnog (rekreativnog) sporta. Vrhunski sport je u tesnoj vezi sa agresivnošću sportista. Ona se čak smatra normalnom pojavom, poželjnom za vrhunske rezultate. Na povećanje rizika u vrhunskom sportu utiče i prekomerna opterećenost sportista. Podela sportova na borilačke i neborilačke još je značajnija za određivanje obima rizika. Kod borilačkih sportova, skoro je uvek reč o rizičnoj delatnosti. Sama njihova pravila dopuštaju da se upotrebom snage i udaranjem nanesu povrede protivniku, odnosno ostvari premoć nad njim. Zbog toga se o borilačkim sportovima i govori kao o “aktivnostima sklonim riziku”. Drukčije je kod neborilačkih sportova. Kod njih, pretežno, nema ni telesne konfrontacije ni protivnika, pa time ni konfliktnih stanja. [ta više, takve situacije su neželjene i pri normalnom upražnjavanju sportske aktivnosti izbežljive. Ukoliko se, pak, i desi neka nesreća, ona je, po pravilu, rezultat ili krivice sportista ili organizatora priredbe. Izuzetak postoji jedino u slučajevima kada učesnici u takmičenju istovremeno i zajednički koriste izvestan sportski objekat (npr. kod auto i moto trka, jedriličarskih regata).²

U pravnoj literaturi o sportskoj odgovornosti pravi se razlika između udesa nastalih za vreme opšte sportske aktivnosti i nesreća prouzrokovanih tokom sportske priredbe, odnosno sportskog takmičenja.³ Osnovno polazište takvih shvatanja leži u činjenici da sportske priredbe dovode, uglavnom, do većeg okupljanja ljudi, što sa svoje strane izaziva veoma velike rizike za sve neposredne ili posredne učesnike.⁴ Kao vinovnik ili žrtva nesreće mogu doći u obzir sportisti, gledaoci, organizator priredbe i vlasnik sportskog terena.

Zakon o sportu Republike Srbije iz 2011. godine⁵ definiše kako pojam sportske aktivnosti (opšte) tako i sportskog takmičenja. Sportske aktivnosti jesu svi oblici fizičke i umne aktivnosti koji, kroz neorganizovano ili organizovano

¹ Videti Reichard Eichenberger, *Zivilrechtliche Haftung des Veranstalters sportlicher Wettkämpfe*, Diss., Zuerich, 1973, str. 2.

² Jochen Fritzweiler, *Haftung bei Sportunfaellen*, Muenchen, 1978, str. 4.

³ Videti Eichenberger, op.cit., str. 10; Fritzweiler, op.cit., str. 41; Bernhard Reichert, *Grundriss des Sportrechts und Sporthaftungsrechts*, Berlin, 1968, str. 66; Ulrich Weisemann, *Sport, Spiel und Recht*, Muenchen, 1983, str. 44; Herbert Rueth, *Rechtsprobleme des Skilaufs als eines Volks- und Massensports*, Diss., Regensburg, 1969, str. 108.

⁴ Videti Christian Bar, *Verkehrspflichten - Richterliche Gefahrsteuerungsgebote im Deutschen Deliktsrecht*, Koeln, 1980, str. 44. i 57.

⁵ “Sl. glasnik RS”, br. 24/2011 i 99/2011.

učešće, imaju za cilj izražavanje ili poboljšanje fizičke spremnosti i duhovnog blagostanja, stvaranje društvenih odnosa ili postizanje rezultata na takmičenjima svih nivoa (čl. 3. st. 1. tač. 1). Sportsko takmičenje jeste sportska priredba koja se odvija prema unapred utvrđenim i poznatim sportskim pravilima, koja mogu biti opšte važeća za konkretnu granu sporta ili samo za konkretnu sportsku priredbu i čiji je cilj, kojem svaki učesnik teži, ili pobjeda protivnika ili postizanje izvesnog unapred određenog sportskog rezultata (čl. 3. st. 1. tač. 16).

Pojam "sportski udes" nije definisan u nekom zakonskom tekstu, nego je tvorevina pravne teorije. Njime se, u stvari, želi bliže odrediti oblast života u kome se neki udes desio.⁶ Kao sinonim ovom pojmu, u pravnoj literaturi se koristi i pojam "sportska nesreća". Izvesni autori koriste pojam sportska nesreća bez bližeg objašnjenja.⁷ Većina pravnika pokušava, međutim, da ga preciznije odredi. Tu se mogu razlikovati dva shvatanja. Po jednim, pojam sportska nesreća obuhvata «sve povrede pri sportskoj aktivnosti, osim onih koje prouzrokuju gledaoci i treća lica».⁸ Da bi se neki događaj mogao okvalifikovati kao sportska nesreća, potrebno je da je u njemu učestvovao „aktivni“ sportista. Treća lica mogu se pojaviti jedino u ulozi saprouzrokovala.⁹ Prema drugom, vladajućem, stanovištu, sportska nesreća postoji uvek kada povreda sportiste stoji u neposrednoj vremenskoj i mesnoj vezi sa njegovom sportskom aktivnošću.¹⁰ Bitno je da nesreća mora biti povezana sa tipičnim rizicima određene sportske aktivnosti. Stoga, nije reč o sportskoj nesreći kad, na primer, hokejaš, u gnevu, udari drugog hokejaša štapom po glavi i nanese mu povrede, jer u tom slučaju nisu realizovani tipični rizici koji su svojstveni hokeju.

Iz navedenih definicija pojma „sportski udes“ jasno se vidi da su njime obuhvaćene samo određene povrede, odnosno da bez učešća sportiste u njihovom prouzrokovanju nema ni „sportskog udesa“. Shodno tome, „sportski udes“ nije pojam koji se može generalno koristiti da bi se njime obuhvatile sve povrede pravnih dobara koje prate sportske priredbe. Van njegove sadržine ostaju oštećenja koja su posledica radnji gledalaca i trećih lica, kao i povrede koje prouzrokuje sam organizator, odnosno njegovi radnici. Kako njihov broj nije nimalo mali, ispravnije je umesto o „sportskom udesu“ govoriti o „povredama povodom sportske priredbe“, kao širem pojmu.

Mi ćemo se u ovom radu baviti samo štetama koje su posledica „sportskih udesa“, odnosno šteta koje pretrpi sportista usled oštećujućih radnji drugih

⁶ Joachim Boerner, *Sportstaetten - Haftungsrecht*, Berlin, 1985, str. 25.

⁷ Videti Reichert, *op.cit.*, str. 151; Weisemann, *op.cit.*, str. 25; Eichenberger, *op.cit.*, 1973, str. 14-15.

⁸ Wilhelm Knefeli, *Die Haftung bei Sportverletzungen*, Diss., Jena, 1937, str. 15 (navedeno prema: Boerner, isto).

⁹ Fritzweiler, *op.cit.*, str. 7.

¹⁰ Videti Franck Meiners, *Die Haftung des organisierten Mannschaftssportlers fuer Wettkampfverletzungen*, Diss., Goettingen, 1977, str. 3; Karl-Heinz Hagenbucher, *Die Verletzung von Verkehrssicherungspflichten als Ursache von Ski- und Bergunfaellen*, Muenchen, 1984, str. 38; Helmut Berr, *Sport und Strafrecht*, Diss., Saarbruecken, 1973, str. 28.

sportista koji učestvuju u istom sportskom takmičenju.¹¹

2. RAZLOZI ILI OSNOVI ODGOVORNOSTI ZA ŠTETU NA SPORTSKOM TAKMIČENJU

Svaka šteta koja se prouzrokuje u toku ili povodom određene sportske priredbe izaziva pitanje da li nju treba da snosi sam oštećeni ili on može zahtevati od organizatora da mu nadomesti ili barem ublaži štetne posledice. Prizna li se oštećenom pravo na nadoknadu od odgovornog lica, time se za njega uspostavlja pređašnje stanje, ali po cenu umanjenja imovine štetnika. Da bi se izdaci koje štetnik mora da učini u cilju namirenja oštećenog mogli sa stanovišta celog društva opravdati, potrebno je da za to postoje „naročiti razlozi”. Ti razlozi postoje samo ukoliko se određeno lice može za prouzrokovanu štetu učiniti odgovornim.

Dva su u praksi moguća razloga (osnova) imovinske odgovornosti za štetu na sportskim takmičenjima: krivica i stvoreni rizik. Oni ne protivreče jedan drugome, jer svaki ima područje svoga važenja, ali nisu ni strogo odvojeni. Odgovornost za štetu ne mora se u svakom konkretnom slučaju objasniti samo jednim od njih, već se oni mogu kumulirati.

Najjači razlog imovinske odgovornosti jeste krivica štetnika (subjektivna odgovornost). Krivica kao razlog odgovornosti određenog lica temelji se na ličnom ukoru, zato što se u datoj situaciji nije ponašao onako kako je trebalo. U najvećem broju zemalja smatra se da oštećeni treba da dokaže da je prouzrokovao štetu i kriv za nastalu štetu, ako je reč o neugovornoj protivpravnoj radnji. Zakon o obligacionim odnosima ne sledi takvo stanovište. Polazeći od toga da je dokazivanje krivice dosta teško, on utvrđuje pretpostavku krivice kako za ugovornu tako i za neugovornu protivpravnu radnju. Za lice koji drugome prouzrokuje štetu pretpostavlja se da je krivo.¹² Međutim, ta pretpostavka se može pobijati. Pretpostavka krivice važi samo za običnu nepažnju, dok se umišljaj i grubi nehat moraju uvek dokazati.¹³

Odgovornost za štetu na sportskim takmičenjima po osnovu krivice predstavlja pravilo u savremenom pravu, dok objektivna odgovornost čini izuzetak. Područje njenog važenja po Zakonu o obligacionim odnosima vezano je za tzv. opasne stvari i opasnu delatnost, kao i slučaj nekontrolisanog delovanja okupljene mase ljudi.

Za imovinsku odgovornost na sportskim takmičenjima je dovoljno ako je

¹¹ O odgovornosti za druge štete na sportskim priredbama više videti: Nenad Đurđević, *Sportske priredbe – pravne obaveze i imovinska odgovornost organizatora*, Kragujevac, 1994; Nenad Đurđević, *Odgovornost za štetu prouzrokovanu nekontrolisanim delovanjem okupljenih ljudi na sportskoj priredbi*. Zbornik radova, Mostar, 2010, god.8, br.1, str. 357-372; Nenad Đurđević, *Pravo sportiste na naknadu štete prouzrokovane dopingom*. Prav. život, 2006, knj. 502, br. 10, str. 1109-1127; Nenad Đurđević, *Imovinska odgovornost za nedostatke sportskog terena*. Prav. život, 1993, god. 42, knj. 403, br. 3/4, str. 335-350.

¹² Član 154, st. 1. ZOO

¹³ *Načelni stav 14. zajedničke sednice Saveznog suda, Vrhovnog vojnog suda i vrhovnih sudova republika i pokrajina* (Zbirka sudskih odluka, knj. 5, sv. 1, str. 18).

prekršena pravna norma kojom se štite imovinski interesi učesnika priredbe, gledalaca i trećih lica, ili čak i neimovinski interesi koji se štite imovinskom sankcijom. Nije nužno da pravne zabrane ili zapovesti budu iskazane direktno, već mogu proizići iz opštih načela i smisla pojedinih pravnih propisa.¹⁴ Osim toga, protivpravnim se smatra i ponašanje kojim se povređuju „sportska pravila. Nepoštovanje sportskih pravila je protivpravno naročito tada kada vodi ka povećanju rizika koji su svojstveni dotičnom sportu.¹⁵ Ukoliko je prikraćeno nečije apsolutno pravo, odnosno pravo ličnosti, protivpravnost postoji sama po sebi.

Prema vladajućem mišljenju u nemačkoj pravnoj literaturi, sportista koji tokom sportske aktivnosti povredi život ili zdravlje nekog učesnika ili gledaoca samim tim postupuje protivpravno.¹⁶ Takvom stanovištu su izvesni pravници, mislimo s pravom, prigovorili da ne vodi računa o tome da je predmet protivpravnosti uvek čovekovo ponašanje, a ne njegov rezultat. Telesna povreda sama po sebi nije protivpravna, nego je protivpravno ponašanje (činjenje ili propuštanje) koje ju je prouzrokovalo.¹⁷ O protivpravnosti ne odlučuje povreda pravnog dobra ili prava, nego pravna norma ili drugo pravilo ponašanja utvrđeno za zaštitu tog dobra. Sportista koji postupajući *lege artis* povredi telo nekog lica ne radi protivpravno. U svakom slučaju, za radnju kojom se prouzrokuje šteta postoji relativna pretpostavka da je protivpravna. Ta pretpostavka ishodi iz načela „*neminem laedere*“, koga određuje i član 16. ZOO.

Krivica sportiste predstavlja kako osnov tako i uslov njegove odgovornosti. Ako je šteta nastala kao posledica radnje koja se sportisti ne može upisati u krivicu, oštećeni, po pravilu, nema pravo na nadoknadu. Sportista postupuje skrivljeno ako sebi dopušta ponašanje koje je trebao da izbegne, i koje je mogao izbeći. To ponašanje podrazumeva psihički odnos sportiste prema protivpravnoj radnji i šteti kao njenoj posledici. U zavisnosti od toga da li sportista postupuje sa zlom ili slabom voljom, razlikujemo dva oblika krivice: umišljaj i nehat.

Sportista će vrlo retko odgovarati na osnovu umišljaja.¹⁸ Namerno nanošenje povreda protivničkom igraču postoji, po pravilu, samo kada je sportista imao puno vremena za razmišljanje o svome postupku. U sportu se, međutim, svesni i voljni pokreti teško razlikuju od refleksnih, jer se igra uglavnom brzo odvija. Namerno prouzrokovanje štete najčešće postoji kod borilačkih sportova. Međutim, tu treba razlikovati voljno zadavanje udaraca protivniku, kao dopuštenog i predviđenog

¹⁴ Prema stanovištu švajcarskih pravnikā, telesni integritet je pravno dobro koje je zaštićeno putem pisanih i nepisanih zapovesti i zabrana pravnog poretka. Ko njega povredi, radeći suprotno takvim zabranama i zapovestima, postupuje protivpravno (Videti Eichenberger, op.cit., str. 22).

¹⁵ Presuda austrijskog Vrhovnog suda od 29. 3. 1989, Juristische Bleter, br. 7/1989, str. 450.

¹⁶ Videti Fritzweiler, op.cit., str. 33; Paul Friedrich, „Haftung des Sportlers aus 823 Abs. 1 BGB“, NJW, br. 17/1966, str. 755.

¹⁷ Erwin Deutsch, *Unerlaubte Handlung und Schadensersatz*, Koeln, 1987, str. 43.

¹⁸ Prema stanovištu francuskih pravnikā, ako je utvrđena namera prouzrokovanja štete, tada nije potrebno dalja dokazivati kauzalitet ili protivpravnost radnje. U takvim slučajevima, počinitelj štete mora dokazati da kauzalitet nedostaje ili da je njegovo ponašanje bilo ispravno (Videti Murad Ferid - Hans Juergen Sonnenberger, *Das Französische Zivilrecht, Band II: Schuldrecht - Sachenrecht*, 2. Auflage, Heidelberg, 1986, str. 470)

načina odvijanja samog takmičenja, od „voljnog” (namernog) nanošenja štete protivniku. Prvo ponašanje se kreće u okviru pravila igre i dopušteno je, dok je drugo nedopušteno i kažnjivo.

Sportista će retko odgovarati i za štete koje nehatno prouzrokuju drugom sportisti tokom utakmice, odnosno izvođenja sportske aktivnosti, čak i ako je do povreda došlo kršenjem pravila sportske igre.¹⁹ Prema zaključku donetom na Savetovanju predstavnika građanskih i privrednih odeljenja našeg Saveznog suda, Vrhovnog vojnog suda i Vrhovnih sudova republika i autonomnih pokrajina, održanom 15. i 16. maja 1985. godine u Beogradu, „učesnik sportske igre kome drugi igrač pri igri nanese telesne povrede nema pravo na naknadu štete nastale telesnom povredom, izuzev ako mu je povreda nanesena namerno ili grubim kršenjem pravila sportske igre. Solidarno sa njim za štetu odgovara i njegov sportski klub (organizacija), ako u pripremi i u toku igre nije preduzeo odgovarajuće mere da se igra odvija u sportskom duhu i u skladu sa pravilima igre.”²⁰ U obrazloženju zaključka je rečeno: „Način i granice u kojima sportisti odmeravaju svoje telesne sposobnosti određuju pravila pojedine sportske igre ili takmičenja. Bez sumnje su sportisti dužni da poštuju ta pravila. Po pravilu je već u tim pravilima određena i sankcija za sve one učesnike sportske igre ili takmičenja koji pravila igre (takmičenja) ne poštuju. Već za vreme samog takmičenja, a i kasnije u najrazličitijim disciplinskim postupcima se sportistima i sportskim klubovima zbog njihovog nepoštovanja pravila igre (takmičenja) izriču sankcije čiji cilj je da se na sportistu (ekipu) utiče tako da bi pravila igre na takmičenjima poštovali. Bez sumnje pravila sportske igre (takmičenja) imaju odlučujući uticaj na određivanje granica dozvoljenog odnosno nedozvoljenog ponašanja sportista. Ta pravila sportisti moraju poštovati jer se inače mogu dovesti u situaciju, ako određena povreda pravila igre ima za posledicu i povredu drugog sportiste, da će morati nastalu štetu da nadoknade. Okolnost da je telesna povreda nanesena učesniku sportske igre za vreme obavljanja određene sportske aktivnosti ne isključuje ni odgovornost za štetu sportiste koji je telesnu povredu naneo, ni njegovog sportskog kluba (organizacije). Skoro svaki sportista izložen je određenom stepenu opasnosti od povređivanja. Stepenu ugroženosti života i zdravlja ljudi - učesnika u sportskoj igri (borbi-takmičenju) varira zavisno od vrste sporta i načina na koji se sport odvija... Mogli bi smo, čak, reći da su određene povrede tako česte da su već skoro sastavni deo pojedine sportske igre... Za učesnike igre je izvesno da će za vreme igre dolaziti do određenih povreda pravila igre. I oni sami to često čine. Svojom sportskom aktivnošću i

¹⁹ Vrhovni sud Slovenije je u jednom sporu koji se ticao odgovornosti organizatora utakmice u obrazloženju presude istekao: „Kad je, naime, do naleta igrača protivničkog tima došlo u okolnostima koje se mogu smatrati očekivanim imajući u vidu normalan tok igre (tužilac tvrdi da je u toku utakmice skočio i pucao na gol i u tom trenutku ga je protivnički igrač udario sa strane svojim kolonom u spoljni deo njegovog kolena ...), čak i u slučaju da je takvo ponašanje protivničkog igrača prekršaj, to samo po sebi ne mora predstavljati osnovu za tvrdnju da je tužena stranka morala ‘obezbediti da se pravila igre poštuju u toj meri da se tolike povredi u opšte ne bi mogle dogoditi’. Sastavni deo igre su, na ime, i povrede pravila, razume se ako nisu učinjene na posebno drzak ili nesportski način i pri preterano gruboj igri (što tužilac i ne tvrdi).” (*presuda Vrhovnog suda Slovenije, II Ips 208/2003, od 11. 3. 2004, http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/vrhovno_sodisce_rs/8760/*)

²⁰ U: Primena nekih pravila materijalnog i procesnog građanskog prava, sveska 2, Beograd, 1985, str. 89.

svojim postupanjem svi učesnici sportske igre često stvaraju opasne situacije za protivnike. Uprkos ovom povećanom riziku povređivanja, ne može se zaobići činjenica da su sport i bavljenje njime ipak društveno korisna delatnost. Ako se uzme u obzir ova društvena korisnost sporta i priroda pojedine sportske igre, kao i psihičko stanje sportiste za vreme bavljenja sportom, sportista nije odgovoran za štetu koja nastane zbog telesne povrede, nanesene drugom učesniku sportske igre ponašanjem koje, doduše, predstavlja povredu pravila sportske igre ali je učinjeno iz nepažnje. Manja odstupanja od pravila igre koja su učinjena zbog nepažljivog ponašanja sportiste, kod određenih sportskih igara (zavisno od prirode igre), redovita su pojava koja je karakteristična za sve učesnike sportske igre. Zato takva postupanja učesnika sportske igre ne možemo označiti kao društveno opasna i protivpravna. Učesnik sportske igre je stoga, ako su ispunjeni i svi ostali uslovi, odgovoran samo za štetu koju telesnom povredom prouzrokuje drugome učesniku sportske igre namerno ili grubom povredom pravila sportske igre”.²¹

Mišljenje manjine na savetovanju o odgovornosti učesnika sportske igre za štetu koju prouzrokuje drugom učesniku sportske igre bilo je da nema razloga za stepenovanje sportske krivice. Sportista je odgovoran za štetu za sve oblike krivice. Stepenovanje odgovornosti nema nikakvog osnova u Zakonu o obligacionim odnosima. Pravila sportske igre predstavljaju granicu između dozvoljenog i nedozvoljenog postupanja. Opasnosti i posledice koje su izvan granica pravila sportske igre nedozvoljene su i na području odštetnog prava, predstavljaju postupanje koje ima za posledicu odgovornost za štetu onog lica koje je štetu prouzrokovalo. Sportista koji namerno zbog grube ili obične nepažnje krši pravila igre postupa protivpravno, odnosno takvo njegovo ponašanje je nedopustivo. Takvo ponašanje ima zato u oblasti odštetnog prava za posledicu da je takav sportista za nastalu štetu (naravno, ukoliko su ispunjeni i ostali potrebni uslovi) odštetno odgovoran.²²

Sudska praksa u Republici Hrvatskoj i danas sledi prethodno izloženo većinsko stanovište. Tako je u jednoj od novijih odluka Vrhovni sud Hrvatske konstatovao: „Nogometni klub odgovara po načelu krivnje za štetu koju je igrač pretrpio ozljeđivanjem za vrijeme utakmice. Kad je štetu prouzročio protivnički igrač namjerno ili grubim kršenjem pravila igre odgovara taj igrač a solidarno s njim i njegov nogometni klub ili organizator ako u pripremi ili u tijeku igre nisu poduzeli mjere da se igra odvija u sportskom duhu ili u skladu s pravilima igre.“²³ Isto važi i za povrede koje sportista pretrpi na treningu.²⁴

Prethodno izloženo većinsko stanovište je na nešto modifikovan način bilo

²¹ Ibid., str. 90

²² Ibid., str. 91.

²³ VSRH Revr 366/2005-2, od 15. 6.2005; isto i u Rev 758/03-2 od 12. siječnja 2005 (sudska praksa Vrhovnog suda Hrvatske je navedena, ako nije posebno drugačije označeno, prema sajtu <http://sudskapraksa.vsrh.hr>)

²⁴ “Za štetu koju je sportaš pretrpeo na treningu po načelu krivnje solidarno odgovaraju organizator treninga i korisnik stadiona koji je ujedno i organizator svih aktivnosti koje se odvijaju na stadionu.” (presuda Vrhovnog suda Hrvatske, Rev. 32/86 od 27.02.1986, Informator, br. 3476/1987, str. 5)

preuzeto u Zakonu o sportu Republike Srbije iz 2006. godine.²⁵ Prema čl. 17. tog zakona, sportista kome drugi takmičar pri takmičenju nanese telesnu povredu ima pravo na naknadu štete, ako mu je povreda nanesena namernim ili grubim kršenjem sportskih pravila. U sudskoj praksi je to pravilo primenjeno na sledeći način: „Učesnik sportske igre kome drugi igrač pri igri nanese telesnu povredu, nema prava na naknadu štete nastale telesnom povredom, izuzev ako mu je povreda nanesena namerno ili grubim kršenjem pravila sportske igre. Za štetu nastalu telesnom povredom odgovara učesnik sportske igre koji je namerno ili grubim kršenjem sportske igre naneo telesnu povredu, a solidarno sa njim za štetu odgovara i njegov sportski klub ako u pripremi i u toku igre nije preduzeo odgovarajuće mere da se igra odvija u sportskom duhu i u skladu sa pravilima igre (odgovornost po osnovu krivice čl. 154, 155, 158. ZOO). Pošto sportista amater ne stiče dohodak to se bavljenje sportom za amaterski sportski klub ne može izjednačiti sa položajem radnika prema poslodavcu, pa nema mesta ni primeni odredaba Zakona o radnim odnosima kojima je regulisano pitanje naknade štete koju je radnik pretrpeo na radu i u vezi sa radom.“²⁶ Sportski klub sportiste koji je prouzrokovao štetu može imati u konkretnom slučaju status organizator sportske priredbe, ali i ne mora.²⁷

Zakon o sportu Republike Srbije iz 2011. godine, međutim, napušta ovakav pristup. Prema čl. 21. tog zakona, na odgovornost za štetu koju pretrpi sportista pri bavljenju sportskim aktivnostima ili je prouzrokuje drugom licu primenjuju se opšta pravila o odgovornosti za štetu, ali pravom na naknadu te štete nije obuhvaćena ona šteta koja je, u skladu sa sportskim pravilima, rezultat uobičajenih opasnosti i rizika bavljenja određenom sportskom aktivnošću. Identično rešenje je

²⁵ „Sl. glasnik RS“, br. 52/96

²⁶ *Presuda Drugog opštinskog suda u Beogradu P. 481/00 od 4.4.2002. godine i presuda Okružnog suda u Beogradu Gž. 5166/03 od 17.7.2003. godine* - Bilten Okružnog suda u Beogradu, br. 66/2005, Intermex, Beograd; Isto stanovište je zauzeto i od drugih sudova: „Učesnik sportske igre kome drugi igrač pri igri nanese telesnu povredu nema pravo na naknadu štete nastalu telesnom povredom izuzev ako mu je povreda nanesena namernim ili grubim kršenjem pravila sportske igre. Za štetu nastalu telesnom povredom odgovara učesnik sportske igre koji je namerno ili grubim kršenjem sportske igre naneo telesnu povredu drugom učesniku, a solidarno sa njim za štetu odgovara i njegov sportski klub ako u pripremi i u toku igre nije preduzeo odgovarajuće mere da se igra odbija u sportskom duhu i u skladu sa pravilima igre (odgovornost po osnovu krivice čl. 154, 155 i 158 ZOO).“ (*Presuda Opštinskog suda u Raški P. br. 6/07 od 24.1.2008. godine Rešenje Okružnog suda u Kraljevu Gž. br. 1164/08 od 29.5.2008. godine* - Bilten Okružnog suda u Kraljevu br. 3/2008, Intermex, Beograd).

²⁷ „Pravilno zaključuje prvostepeni sud da ima mesta primeni člana 17. Zakona o sportu prema kome takmičar, kome je naneta telesna povreda ima pravo na naknadu štete, ako mu je povreda naneta namerno ili grubim kršenjem sportskih pravila. Pravilno dalje zaključuje prvostepeni sud da nema krivice na strani FK “R.” odnosno ovde tuženoga, za povredu ako je ona nastala, u predmetnoj utakmici iz navedenih razloga, jer obaveza za naknadu štete ne može proizaći kako to u žalbi neosnovano iznosi tužilac samo iz činjenice, da je tužilac igrao za svoj fudbalski klub “R.” kao amater, što je između stranaka i nesporno, i činjenice, da je pretrpeo povredu tokom igre. Znači nije u pitanju objektivna odgovornost, već subjektivna, odnosno odgovornost shodno odredbi člana 154. Zakona o obligacionim odnosima prema kome se utvrđuje krivica u konkretnom slučaju na strani ovde tuženoga. Kako nje nema, ni kao ugovorne, ni kao usled činjenja, odnosno nečinjenja suprotno pravilima i propisima, niti u postupanju FK “R.” ima propusta koji su direktno uticali na nastanak povrede, to pravilno zaključuje prvostepeni sud da nema pravnog osnova za obezivanje tuženika na plaćanje tražene neimovinske štete.“ (*Presuda Okružnog suda u Čačku, Gž. 1427/2006 od 1.11.2006. godine*, navedeno prema bazi Paragraf Lex)

već bilo prihvaćeno i u Zakonu o javnim skijalištima²⁸. Prema čl. 6. tog zakona, na odgovornost za štetu prouzrokovanu na skijalištu primenjuju se opšta pravila o odgovornosti za štetu, a pravom na naknadu štete prouzrokovane na skijalištu ne obuhvataju se one štete koje su rezultat uobičajene opasnosti i rizika skijanja. Ovakva rešenja su ponovo aktuelizovala pitanje osnova odgovornosti za štete koje nastanu pri bavljenju sportom i na sportskim takmičenjima (uključujući i pitanje da li su određene sportske aktivnosti opasna delatnost) kao i okolnosti koje isključuju odgovornost za nastalu štetu. Uvažavajući činjenicu da se prema Zakonu o obligacionim odnosima odgovara za štetu koja je prouzrokovana i običnom nepažnjom, srpski zakonodavac pitanje isključenja odgovornost za štete u sportu očigledno više ne razmatra sa stanovišta štetnika i stepena njegove krivice već sa stanovišta oštećenog. Tačnije, oštećeni koji se upusti u određenu sportsku aktivnost ne može zahtevati naknadu one štete koja je rezultat uobičajenih rizika te aktivnosti. Teorijsko je, ali i sa praktičnim posledicama, pitanje da li je tu reč o „pristanku oštećenog“, „radnji oštećenog“ (uključujući i „postupanju na sopstveni rizik“) ili o potpuno novom osnovu isključenja odgovornosti za prouzrokovanu štetu (koji isključuje ili stoji pored drugih osnova). S obzirom da bi razmatranje ovog pitanja zahtevalo posebnu studiju, mi se njime nećemo posebno baviti. Napomenuli bismo samo, da je rešenje prihvaćeno u Zakonu o sportu i Zakonu o javnim skijalištima suštinski odgovara pristupu koji postoji u anglo-američkom pravu. Prema shvatanju američkih pravnika, lica koja (sa)učestvuju u sportskoj aktivnosti, uključujući sportiste, trenere, vlasnike stadiona i organizatore, ne duguju drugim učesnicima obavezu da ih štite od rizika koji su svojstveni određenom sportu („inherent“), odnosno koji su uobičajeni, učestali i očekivani tokom sportske aktivnosti (takmičenja).²⁹ Isto je i u engleskom pravu.³⁰

Do sada je u sudskoj praksi doneta samo jedna presuda kojom je utvrđeno šta se smatra uobičajenim rizikom određene sportske aktivnosti. U pitanju je presuda Apelacionog suda u Kragujevcu u sporu za naknadu štete nastale skijašu pri rekreativnom skijanju na skijalištu kada je na njega, mada se on pravilno ponašao na stazi, od pozadi naleteo drugi skijaš, usled čega je on pao na stazu u pretrpeo

²⁸ Sl.glasniku Republike Srbije br.46 od 02.06.2006.

²⁹ Videti npr.: Thw Law of Assumption of Risk In Sporting Activities, www.sports-injury-lawyer.com/PracticeAreas/Defendants-Have-No-Legal-Dutz-to.asp; James H. Chalot, Survey of Ski Law in the United States, http://www.skilaw.com/state_ski_law.html#CO; Sally A. Roberts, Ski Tort Liability, <http://www.sallyrobertslegal.com/Personal%20Injury%20Articles/Ski%20Tort%20Liability%208.15.09.doc>; S.Poljak..., No Duty to Protect Sports Participants from Inherent Risk of Being Struck By Thrown Ball, www.martindale.com/personal-injury-law/article_Marshall-Dennehey-Waner-Coleman-Goggin_615400.htm; U većini američkih država koje imaju poseban zakon o sigurnosti na skijalištima precizno je propisano šta se smatra „nerazdvojivim opasnostima i rizicima skijanja“. Međusobni sudar skijaša jeste inherentan rizik skijanja u odnosu na odgovornost rukovaoca skijališta ali ne i u odnosu na međusobnu odgovornost skijaša. Videti npr. čl. 33-44-103 i 33-44-109 The Ski Safety Act – Colorado Revised Statutes, 2006., <http://www.dora.state.co.us/tramway/SkiSafetyAct.pdf>

³⁰ Videti, Simon Gardiner i dr., Sports Law, Second Edition, London, 2001, str. 694-707; Mark James, Liability for Professional Athletes' Injuries: a comparative analysis of where the risk lies, <http://usir.salford.ac.uk/1058/1/james1.pdf>; Prema stanovištu engleskih sudova, prihvatanje rizika svojstvenih (inherentnih) dotičnom sportu ne eliminiše obavezu sportiste da pokaže svu potrebnu brigu prema drugom sportisti.

telesne povrede. U obrazloženju presude kojom je odbijen tužbeni zahtev je konstatovano: „S obzirom na ovako utvrđeno činjenično stanje, prvostepeni sud je pravilno zaključio da je povređivanje tužioca rezultat uobičajnih opasnosti i rizika skijanja, a uobičajena opasnost i rizik skijanja, shodno članu 6 Zakona o javnim skijalištima ne obuhvata odgovornost tuženog za naknadu štete prouzrokovane na skijalištu i da nisu ispunjeni uslovi za naknadu štete po osnovu objektivne odgovornosti u smislu čl. 173 ZOO, jer okolnosti pod kojima je tuženi povređen ne mogu se podvesti pod neuobičajenu ili očekivanu opasnost pri skijanju. Takođe nema krivice prvotuženog za nastalu štetu u smislu čl. 158 ZOO, jer samo od drugog skijaša od čijeg udarca je tužilac povređen, zavisi sa kojom pažnjom će se kretati i da li će poštovati pravila skijanja, na šta tuženi nije mogao da utiče, pa ne stoji odgovornost ni prvotuženog, ni drugotuženog, kod koga je prvotuženi osigurao delatnost za štetu koju je tužilac pretrpeo. Prvostepeni sud je pravilno primenio materijalno pravo odredbe čl. 3 tačka 11 Zakona o javnim skijalištima kojima je propisano da uobičajena opasnost i rizik skijanja je opasnost, odnosno rizik, koji prosečan skijaš pri potrebnoj pažnji mora ili može predvideti da će postojati na mestu staze koju koristi, pod uslovom da je poštovao pravila utvrđena ovim zakonom i propise donete na osnovu ovog zakona, a odredbom član 6 istog zakona je propisano da se na odgovornost za štetu prouzrokovanu na skijalištu primenjuju opšta pravila od odgovornosti za štetu, a pravo na naknadu štete prouzrokovane na skijalištu ne obuhvataju one štete koje su rezultat uobičajene opasnosti i rizika skijanja.“³¹

Prema stanovištu nemačkih pravnika, odgovornost za štetu koju pretrpi sportista od drugog sportiste tokom sportskog takmičenja zasniva se na krivici. Ona može obuhvatiti kako materijalnu tako i nematerijalnu štetu. Da li postoji krivice u konkretnom slučaju, različito se procenjuje kod individualnih sportova i kod sportova kod kojih se sportisti takmiče jedan protiv drugog, kao što razlike postoje između rizičnih sportova i onih koji to nisu. Pod individualnim sportom se označavaju one vrste sportova koji se odvijaju uz učešće sportista „jedan pored drugo“ i, po pravilu, bez međusobnog telesnog kontakta (npr. skijanje, atletika, plivanje, jahanje i dr.). Svaki sportista načelno kod individualnih sportova ima obavezu da se tako ponaša da nikoga ne ugrožava niti povređuje. Doduše, kada je granica ugrožavanja prekoračena i time postoji povreda obaveza, teško je proceniti. Nemački sudovi zbog toga, kao polazno (ali ne i jedino) merilo uzimaju sportska pravila utvrđena od krovnih sportskih saveza (npr. FIS-pravila u skijanju). Ukoliko sportista prekrši opštevažeća pravila u dotičnoj vrsti sporta, većinom se može poći od toga da je on povredio svoje obaveza i da postoji krivica za nastalu štetu. Međutim, ukoliko se sportisti takmiče jedni protiv drugih, moraju se uzeti u obzir drugačija pravila, posebno kod borilačkih sportova. Nečelno i ovde sportista ne odgovara ukoliko se pridržavao sportskih pravila.³² Ali i ako su pravila prekršena,

³¹ *Presuda Gž.br.441/11 od 15.03.2011*, <http://www.kg.ap.sud.rs/gz-441.11.html>

³² Nemački Savezni vrhovni sud je u jednoj od svojih često citiranih odluka zauzeo stanovište: „Učesnik u fudbalskoj utakmici načelno preuzima na sebe povrede koje se pri igri u skladu sa pravilima ne mogu izbeći. Zbog toga, zahtev za naknadu štete protiv saigrača podrazumeva da se on nije ponašao

to automatski ne dovodi do odgovornosti za nastalu štetu.³³ Sa „tzv. sportsko-tipičnim“ prekršajima sportskih pravila svaki sportista računa a istovremeno polazi od toga da i drugi sportisti sa tim rizicima računaju, odnosno uzimaju ih u obzir i da s toga neće podići zahtev za naknadu štete. Čak i „unutrašnje rezerve“ sportiste u tom pogledu ne mogu ništa da promene jer se pravni odnosi sportista koji u igri učestvuju moraju sa stanovišta imovinske odgovornosti procenjivati u svoj objektivnom tipicitetu, tako da nije bitno individualno držanje dotičnog sportiste. Isticanjem zahteva za naknadu štete, povređeni sportista dolazi na nedopušten način u protivurečnost sa svojim ranijim ponašanjem.³⁴ „Sportsko-tipične“ su povrede pravila koje svaki sportista i sam čini tokom takmičenja i sledstveno tome mora ih i uzeti u obzir (prihvatiti). Bez toga, prema stanovištu nemačkih sudova, nije moguće očuvati karakter (osobnosti) rizičnih i borilačkih sportova. Klasičan primer je borba oko lopte u fudbalu, gde se od svih fudbalera uobičajeno očekuje određena „čvrstina“. Faulovi se redovno dešavaju i sastavni su deo igre. Međutim, drugačije je ako je kršenje pravila naročito grubo. Da li je to slučaj, sud mora da proceni u svakom konkretnom slučaju. U jednom slučaju je Vrhovni zemaljski sud u Minhenu potvrdio krivicu golmana koji je skokom startovao ispruženom nogom na koleno protivničkog napadača iako nije imao nikakve šanse da dosegne loptu.³⁵ Prema presudi Vrhovnog zemaljskog suda u Nirnbergu, kod rizičnih sportova (npr. moto-kros), odgovornost sportiste za štetu nastalu drugom sportisti dolazi u obzir samo ukoliko je nesreću skrivio sa grubim nehatom, odnosno grubim kršenjem pravila dotičnog sporta ili opštih obaveza uz uzimanje u obzir posebnih uslova tog sporta.³⁶ U nemačkoj pravnoj literaturi je sporno pod koji pravni institut treba podvesti razloge za isključenje odgovornosti sportiste za štetu koju prouzrokuje drugom sportisti: krivica oštećenog, postupanje na sopstveni rizik, socijalno adekvatan način ponašanja, pristanak oštećenog. Savezni vrhovni sud se o tom pitanju nije izričito izjašnjavao ali je zato u slučaju povreda u fudbalu

u skladu sa pravilima”, *BGHZ* 63, 140-149; *NJW* 1976, 957, <http://sportrecht.org/cms/upload/aktuelles/Entscheidungssammlung.pdf> (str. 19)

³³ Videti, Jochen Fritzweiler, u: *Praxishandbuch Sportrecht*, von J. Fritzweiler – B. Pfister – Th. Summerer, Muenchen, 1998, str. 354-357.; „Sportista načelno preuzima na sebe povrede koje se ne mogu izbeći ni kog igre u skladu sa pravilima. Kod neznatnih povreda pravila odgovornost je, po pravilu, isključena. Odgovornost za prouzrokovanu štetu nastupa tek tada kada se žestina (čvrstina) koju je sportski nužna tako zloupotrebi da su granice fer pleja (unfairness) prekoračene.“ (*OLG Hamm, Hinweis schreiben vom 4. 7. 2005 - 34 U 81/05*, <http://sportrecht.org/cms/upload/aktuelles/Entscheidungssammlung.pdf> (str. 21); „Svaka neznatna (objektivna) povreda pravila igre koja služi zaštititi sportiste ne govori za to da je ona nehatno počinjena. Žestina koja je uslovljena sportskom borbom i koja ne prekoračuje granice fer pleja, dopuštena je. U datom slučaju uvek se mora očekivati ponašanje koje smanjuje rizik. Kod samo neznatnih (ali skrivljenih) povreda pravila odgovornost za prouzrokovanu štetu može bit isključena zbog uzimanja u obzir povreda ... ili na osnovu načela savesnosti i poštenja...Kod povreda pravila koje nisu samo neznatne, hokejaš odgovara povređenom saigraču prema opštim načelima (par. 823 I, 276 BGB)“ (*OLG München, Urteil v. 22.03.1989 - 3 U 5067/8, NJW-RR 1989, 727*)

³⁴ Bundesgerichtshof (VI. Zivilsenat), Urteil VI ZR 100/73 vom 05.11.1974 http://www.sportgericht.de/sportrecht-urteile_vorschau-101-.html

³⁵ <http://sportrecht.org/cms/upload/aktuelles/Entscheidungssammlung.pdf> (str. 22)

³⁶ OLG Nürnberg, Urteil vom 16. Mai 2002; Az.: 2 U 4387/0, <http://www.jura-lotse.de/newsletter/n135-005.shtml>

odbio primenu instituta pristanka oštećenog.³⁷

Odgovornost sportiste u nemačkom pravu samo izuzetno može biti objektivna, odnosno nezavisna od krivice. To važi u slučajevima ako sportista ima svojstvo držaoca konja (par. 833 S. 1 BGB), motornog vozila (par. 7 StVG) ili vazduhoplova (par. 33 LuftVG). Ukoliko je sportista samo vozač motornog vozila ili jahač konja onda on odgovara na osnovu pretpostavljene krivice (par. 834 BGB). Nemačka sudska praksa i literatura je jednodušno odbila primenu pravila o objektivnoj odgovornosti na rizike u sportu, i to kako kod borilačkih sportova (fudbal, rukomet, hokej, boks) tako i kod individualnih sportova (skijanje, jedrenje, biciklizam).³⁸

Savremeni razvoj sporta doveo je do toga da krivica više ne može da posluži kao jedini osnov imovinske odgovornosti u sportu. Raznovrsnost sportskih priredbi i rizika koji ih prate iziskuju priznavanje mogućnosti da odgovornost u određenim slučajevima nastupi samo na temelju objektivnih uslova: štete i uzročne veze. U pitanju je tzv. objektivna odgovornost. Njena suština nije u tome što određeno lice odgovara bez krivice, već nezavisno od krivice.

Već smo rekli da je svako bavljenje sportom skopčano je sa izvesnim rizicima. Njihov stepen varira u zavisnosti od vrste sporta i načina na koji se on odvija. Međutim, pojedini sportovi su izuzetno rizični. Ta izuzetnost može biti uslovljena time što sama pravila sporta dopuštaju da se upotrebom snage i udaranjem nanesu povrede protivniku, odnosno ostvari premoć nad njim (borilački sportovi), ili činjenicom što se sportska aktivnost obavlja upotrebom stvari koje se inače smatraju opasnim. Stoga se postavlja pitanje da li u tim slučajevima treba da važe pravila o odgovornosti za opasne stvari i opasne delatnosti (objektivna odgovornost).

Odgovornost za štetu od opasne delatnosti regulisana je čl. 173. Zakona o obligacionim odnosima.³⁹ Za štetu od delatnosti od koje potiče povećana opasnost štete, odgovara se bez obzira na krivicu,⁴⁰ što znači da štetnik u takvom slučaju odgovara na temelju objektivne činjenice da je šteta prouzrokovana.⁴¹ Za štetu nastalu u vezi s opasno delatnošću smatra se da potiče od te delatnosti, izuzev ako se dokaže da ona nije bila uzrok štete. Štetnik se može osloboditi odgovornosti

³⁷ Videti, Peter W. Heermann – Stephan Goetze, *Zivilrechtliche Haftung im Sport*, Baden-Baden, 2002, str. 78.

³⁸ Frizweiler, u: *Praxishandbuch Sportrecht*, op.cit., str. 358.

³⁹ "Sl. list SFRJ", br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89 i "Sl. list SRJ", br. 31/93

⁴⁰ „Objektivna odgovornost obavezuje na naknadu štete onoga koji štetu prouzrokuje bez obzira da li mu se ona može pripisati u krivicu pod uslovom da ima poreklo u stvarima ili delatnostima od kojih potiče povećana opasnost za okolinu”. (*Vrhovni sud Srbije, Rev. 49/97. od 23.9.1997. godine*, Intermex baza propisa, Beograd.)

⁴¹ „Iako sam Zakon o obveznim odnosima nije definirao opasnu delatnost smatra se u sudskoj praksi da se pod opasnom delatnošću razumijevaju sve one čovjekove aktivnosti kojima se stvara povećana opasnost štete za okolinu bez obzira na to da li konkretna opasnost potiče od neke opasne stvari ili je delatnost opasna sama po sebi bez neke povezanosti s opasnom stvari” (*presuda Vrhovnog suda Hrvatske, Revr 476/06-2 od 27. rujna 2006*); „Neka je delatnost opasna samo onda kad u njezinom redovitom tijeku, već po samoj njenoj tehničkoj prirodi i načinu obavljanja, može biti ugroženo zdravlje ljudi i imovine, tako da to ugrožavanje iziskuje povećanu pažnju osoba koje obavljaju tu delatnost” (*presuda Vrhovnog suda Hrvatske, Revr 96/08-2 od 15. travnja 2008*)

samo ako su ispunjene pretpostavke iz čl. 177. ZOO, odnosno ako dokaže da šteta potiče od više sile ili da je šteta nastala isključivo radnjom oštećenika ili trećeg lica, koju on nije mogao predvideti i čije posledice nije moga izbeći ili otkloniti.⁴² Odgovorno lice se oslobađa odgovornosti delomično ako je oštećenik delomično doprineo nastanku štete. Međutim, oslobođenje od objektivne odgovornosti za štetu u smislu odredaba čl. 177. ZOO je osnovano samo ako je šteta uzrokovana protupravnim delovanjem treće osobe (lica) koja nije vezana uz opasnu delatnost zbog koje je predviđena takva odgovornost. Ne smatra se trećom osobom osoba čije su radnje manifestacija rizika zbog kojeg se obavlja opasna delatnost, pa radnja te osobe ne otklanja odgovornost osobe koja inače odgovora za štetu po objektivnom kriteriju.⁴³

Izvesni sportovi predstavljaju nesumnjivo delatnost od koje preti neuobičajena opasnost štete, čija se realizacija ne može uvek izbeći ni uz najveću pažnju učesnika sportske priredbe. No, to još ne znači da oni nužno iziskuju odgovornost nezavisno od krivice. Kada su u pitanju čak i štete koje učesnici neke opasne sportske aktivnosti prouzrokuju jedan drugome (na primer, potres mozga boksera usled nokauta), u uporednom pravu velika većina pravnika smatra da je u ovim slučajevima objektivna odgovornost isključena.⁴⁴ U prilog tome navode se, uglavnom, tri razloga. Prvo, radnje koje preduzimaju učesnici sportske priredbe dozvoljene su pravilima dotičnog sporta.⁴⁵ Drugo, pravila o objektivnoj odgovornosti ne mogu štiti lica koja se svesno izlažu povećanim rizicima⁴⁶, jer ta lica realizovanje takvih rizika prećutno prihvataju.⁴⁷ Treće, učesnici sportske priredbe aktivno sudeluju u stvaranju rizika, pa se stoga na njega ne mogu pozivati.⁴⁸ Objektivnu odgovornost

⁴² To je i stanovište Vrhovnog suda Hrvatske, presuda Gž.1633/05-2 od 12. prosinca 2005.

⁴³ Presuda Vrhovnog suda Hrvatske, Rev 847/05-2 od 18. listopada 2005.

⁴⁴ Videti Stojan Cigoj, *Obligacije*, Ljubljana, 1976, str. 473).

⁴⁵ Videti Dragan Kostić, *Građanskopravna odgovornost sportista i sportskih organizacija*, Beograd, 1976, str. 41-42.

⁴⁶ Hermann Lange, *Schadensersatz*, Tuebingen, 1979, str. 402.

⁴⁷ Videti *presudu Vrhovnog suda Vojvodine, Rev. 940/87 od 11. 11. 1987*, Informator, br. 3546/1988, str. 7; „Učesnik moto-trke preuzima na sebe rizik za nesreće koje se na takvim priredbama događaju, s tim što nije od značaja da li do nesreće dođe zbog greške na vozilu ili zbog loše vožnje učesnika trke. Međutim, to važi samo uz pretpostavku da je trkačka staza bila uređena i da se organizatoru ne može pripisati nikakva greška koja bi mogla doprineti nesreći i njenim posledicama.“ (*presuda Vrhovnog suda Slovenije, Pž. 269/76, od 7. aprila 1976*, Zbirka sudskih odluka, knjiga 2, sveska 3, 1977, str. 255); “Sportska igra, odnosno trening se odvijao po pravilima sporta i nije bilo grubog kršenja pravila sportske igre, niti namere drugih igrača da se tužilac povredi. Trening se odvijao u svemu u skladu sa pravilima igre, a tužiocu kao sportisti je bilo poznato da kao učesnik igre i treninga stvara opasnost za svoj fizički integritet, našta je on pristao i preuzeo rizik štetnih posledica baveći se sportskim aktivnostima, pa je pravilno prvostepeni sud primenio odredbu člana 163. Zakona o obligacionim odnosima zaključivši da postoji pristanak tužioca, kao oštećenog na mogući rizik štetne posledice. Naime, tužilac se na sopstveni zahtev upisao kod tuženog u Omladinsku kategoriju, a osim toga znao je da ima povredu kolena i zbog toga je stalno nosio steznik oko kolena... Osim toga, pravilan je zaključak prvostepenog suda da nema odgovornosti tuženog ni po principu objektivne odgovornosti, pa su žalbeni navodi tužioca u tom pogledu neosnovani.“ (*Presuda Okružnog suda u Užicu, Gž. 1393/2008 od 18.6.2008.* godine, navedeno prema bazi Paragraf Lex, Beograd); O pristanku oštećenog i postupanju na sopstveni rizik u vezi šteta koje nastanu na sportskim priredbama više videti Đurđević, *Sportske priredbe*, Kragujevac, 1994, str. 135-157.

⁴⁸ Videti Hein Koetz, “Haftung fuer besondere Gefahr”, *Archiv fuer die civilistische Praxis*, br.

uslovljava neotklonjiv ili slučajan rizik koji potiče iz jednog jedinog izvora, dok se sportski rizici stvaraju i realizuju ponašanjem svakog učesnika.⁴⁹

Treba, međutim, voditi računa da je još u jugoslovenskoj sudskoj praksi prihvaćeno stanovište da sportska aktivnost i igranje utakmice, po pravilu (izuzeci su pravljani u pogledu boksa, gimnastika na spravama, auto-moto trka i padobranstva), ne predstavlja opasnu delatnost.⁵⁰ Takvo stanovište je zastupljeno i u sudskoj praksi novonastalih država iz bivše SFRJ.⁵¹ Samo se izuzetno određene sportske aktivnosti smatraju opasnom delatnošću.⁵²

1/1970, str. 26; Kostić, op.cit., str. 41.

⁴⁹ Fritzweiler, op.cit., str. 70.

⁵⁰ „Rukomet i srodne sportske igre nisu delatnost sa povećanom opasnošću koja bi imala za posledicu objektivnu odgovornost organizatora takvih igara. Od učesnika sportske igre očekuje se da svesno preuzima samo one rizike koji proističu iz dozvoljene igre, iz igre koja se razvija u okviru pravila određene sportske aktivnosti. Pravila određene sportske igre predstavljaju na taj način i granicu između dozvoljenog i nedozvoljenog postupka. Opasnosti koje proističu iz delatnosti van te granice su prema tome nedopuštene i predstavljaju u oblasti prava o naknadi štete nedopušten postupak, koji ima za posledicu odgovornost za naknadu štete štetnika odnosno lica koje za njega odgovara (Vrhovni sud Slovenije, Pž 1165/77, Zbirka sudskih odluka 1978, 219; videti i Komentar Zakona o obligacionim odnosima, I knjiga, drugo izdanje, redaktori B. Blagojević i V. Krulj, Beograd, Beograd 1983, str. 640); „Klizanje nije opasna delatnost“ (načelni stav sednice Građanskog odeljenja Vrhovnog suda Srbije od 23. i 25. aprila 1984. godine, Zbirka sudskih odluka iz oblasti građanskog prava /1973-1986/, Beograd, 1986, str. 80); „Igranje košarke ne predstavlja delatnost s povećanom opasnošću.“ (presuda Vrhovnog suda Hrvatske, Rev. 1932/86 od 28. januara 1987, Pregled sudske prakse, prilog Naše zakonitosti, br. 34/1987, str. 79).

⁵¹ Videti: Nogomet kao sportska igra sam po sebi ne mora predstavljati opasnu delatnost, zbog čega organizator igre ne odgovara po načelu objektivne odgovornost, nezavisno od toga što je tužilac bio dužan da učestvuje u igri. Sastavni deo igre je i kršenje pravila.“ (presuda Vrhovnog suda Slovenije, II Ips 330/2002 od 6. 3. 2003, http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/vrhovno_sodisce_rs/8327/); „Igranje nogometa čak i na vlažnom i blatnjavom igralištu ne predstavlja povećanje uobičajenog rizika i time delatnost sa povećanom opasnošću (član 173. ZOO).“ (presuda Vrhovnog suda Slovenije, II Ips 546/95 od 15. maja 1997, http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/vrhovno_sodisce_rs/4159/); Odgovornost I-tuženika ne postoji ni na temelju odredbe čl. 174. ZOO-a, jer igranje nogometa ne predstavlja opasnu delatnost. (VSRH Revr 366/2005-2, od 15. 6.2005.); Igranje nogometne utakmice po svom sadržaju i pravilima igre ne predstavlja delatnost s povećanom opasnošću“ (presuda Vrhovnog suda Hrvatske, Rev 62/08-3 od 25. studenog 2008); Igranje košarke u sportskoj dvorani ne predstavlja opasnu delatnost (presuda Vrhovnog suda Hrvatske, Rev 1465/09-2 od 23. veljače 2010); Ukoliko u toku igre učesnik igre pretrpi povredu, ne može se smatrati da je sportska igra okolnost sa povećano opasnošću, ukoliko su u toku igre preduzete odgovarajuće mere da se ona odvija u sportskom duhu i u skladu sa pravilima (Presuda Opštinskog suda u Nišu P.br.1521/03 od 27.10.2005. godine i Rešenje Okružnog suda u Nišu Gž.br.1148/06 od 5.6.2006. godine - Bilten sudske prakse Okružnog suda u Nišu, br. 22/2006, Intermex, Beograd)

⁵² „Plivanje samo po sebi, a kada se upražnjava kao rekreacija u idealnim uvjetima (mimo more ili voda, umjerena temperatura) ne može se smatrati opasnom delatnošću. No, ako se plivanje vrši u zahtjevnim uvjetima a kao što je kondiciona tjelovježba namijenjena specijalnoj policiji, a koja tjelovježba zahtjeva znatne fizičke napore i baš trčanje (8 km), te potom plivanje (200 m) u jezeru (plivanje u slatkoj vodi je znatno teže i zahtjevnije od plivanja u moru!), a ti se napori odvijaju na visokoj ljetnoj temperaturi zraka, onda je nužno zaključiti da takvo plivanje doista predstavlja opasnu delatnost, zbog čega tužena u konkretnom slučaju odgovara po načelu objektivne odgovornosti (čl. 174. ZOO).“ (presuda Vrhovnog suda Hrvatske, Rev 302/09-3 od 3. lipnja 2009); „Pravilan je zaključak nižestupajnskih sudova da vrsta treninga u konkretnom slučaju (vežbanje judo padova od strane pripadnika policije – napomena N.Đ) predstavlja opasnu delatnost u smislu odredbe čl. 173. Zakona o obveznim odnosima (“Narodne novine” br. 53/91, 73/91, 111/93, 3/94, 7/96, 91/96, 112/99, 88/01 i 88/05 – dalje: ZOO), kojom je propisano da je šteta nastala u vezi s opasnom delatnošću smatra da potječe od te delatnosti, izuzev ako se dokaže da ona nije bila uzrok štete, a prema odredbi čl. 174. st. 1. ZOO, za štetu od opasne delatnosti odgovara osoba koja se njome bavi“. (presuda Vrhovnog suda Hrvatske, Rev x 105/09-2 od 22. travnja 2009);

Pojedini hrvatski autori, međutim, smatraju da za štete u sportu treba da važe pravila o objektivnoj odgovornosti (čl. 1045. hrvatskog Zakona o obveznim odnosima⁵³ – raniji čl. 154. ZOO). Po njihovom stanovištu, sport je rizična delatnost koja po svojoj prirodi predstavlja povećanu opasnost za okolinu, a često se u sportu upotrebljavaju i sredstva za igru ili oprema koji sami za sebe predstavljaju stvari sa povećanom opasnošću za okolinu, na osnovu čega se može zaključiti da se načelno „za štete nastale u sportu odgovara prema pravilima o objektivnoj odgovornosti“. Samo će u nekim slučajevima biti potrebno utvrditi krivicu, kao što su to slučajevi kad više lica učestvuje u opasnoj delatnosti odnosno služi se opasnom stvari, i šteta nastupi nekom od njih. Tada će za odgovornost biti potrebno odrediti krivicu u njihovom međusobnom odnosu (npr. u slučaju sudara skijaša).⁵⁴ S obzirom na objektivnu odgovornost, štetnik se odgovornosti može osloboditi samo ako su ispunjene pretpostavke iz čl. 1067. ZOO (viša sila, isključiva radnja oštećenog ili trećeg lica). Odgovornošću nisu, po načelu volenti fit iniuria, obuhvaćene one štete koje su posledica rizičnih zahvata do kojih uobičajeno dolazi u konkretnom sportu, jer oštećeni sportista na njih pristaje (čl. 1054. ZOO). Određeni rizici i posledice koje proizilaze iz tih rizika moraju se trpeti već zbog same činjenice što se dobrovoljno pristalo učestvovati u rizičnoj sportskoj delatnosti, s tim da je pri odlučivanju o nivou rizika koji se mora prihvatiti za učešće u određenom sportu u konkretnom slučaju, načelno, bitno da li je reč o sportisti amateru ili profesionalcu.⁵⁵ Čak i ponašanja koja predstavljaju povredu sportskih pravila obuhvaćena su pristankom za učešće u sportskoj igri ako se radi o ponašanjima „koja obuhvaćaju nužne i očite rizike predmetnog sporta“. „Valjani pristanak na sudjelovanje u sportskom nadmetanju djeluje i u odnosu na postupanja koja predstavljaju uobičajeno kršenje sportskih pravila u

„Naime, prije svega, a po shvaćanju revizijskog suda, pravilan je zaključak nižestupanijskih sudova da u konkretnom slučaju skakanje padobranom s visine od preko 2000 metara po svojoj naravi predstavlja opasnu djelatnost, takvu iz koje potječe povećana opasnost za one koji se njome bave... Shodno tome odgovornost tuženika u predmetnom slučaju proizilazi iz same činjenice da je bio organizator skakanja padobranom kao opasne djelatnosti, a budući je ta odgovornost objektivne naravi, na tuženiku je bio, kako to valjano ukazuje drugostupanijski sud, teret dokazivanja da je do utužene štete došlo zbog uzroka koji se nalazio izvan te djelatnosti, a čije se djelovanje nije moglo predvidjeti, izbjeći ili otkloniti (čl. 177. st. 1. ZOO-a), ili pak da je šteta nastala isključivo radnjom M. K. kao padobranca, koju tuženik nije mogao predvidjeti i čije posljedice nije mogao izbjeći ili otkloniti (čl. 177. st. 2. ZOO-a)... Kod toga za odgovornost tuženika nije značajna činjenica što je M. K. svojevolumno pristao skakati padobranom i time na povećani rizik koji je pritom postojao - uz izjavu o odricanju od prava na naknadu štete u slučaju udesa, a sve obzirom da pristanak na obavljanje opasne djelatnosti pod okolnostima s povećanom opasnošću i odricanje od prava na naknadu štete prije nego nastane ne otklanja i ne umanjuje objektivnu odgovornost tuženika - koji je tu djelatnost organizirao, i ne oslobađa tuženika obveze naknade štete u svezi te odgovornosti.“ (presuda Vrhovnog suda Hrvatske, Rev 1197/08-2 od 15. rujna 2010)

⁵³ Narodne novine, br. 35/2005 i 41/2008.

⁵⁴ Igor Gliha, u: Uvod u športsko pravo, glavni urednik: Hrvoje Kačer, Zagreb, 2009, str. 193.

⁵⁵ Gliha, ibid., str. 187: „Razina rizika ipak nije ista ako se radi o prijateljskom sportskom susretu, ili se radi o borbi za osvajanje svjetskog prvenstva. Razina rizika ovisi i o pažnji koja se pruža u bavljenju sportom, a ona ipak ne može biti ista kod onih koji se tom djelatnošću bave kao profesijom i ostalih. Pažnja koja se u bavljenju sportom očekuje od sportaša profesionalca u odnosu sportu odgovarajuća je pažnja dobrog stručnjaka, dok se od sportaša amatera u bavljenju sportom očekuje pažnja dobrog domaćina u skladu s općim odredbama o ponašanju u pravnom prometu (čl. 10. ZOO)“.

manjem opsegu. Štete uzrokovane takvim ponašanjem ne bi trebalo popraviti jer je oštećeni pristao na njih.⁵⁶ S druge strane, poštovanje sportskih pravila samo po sebi ne dovodi do oslobađanja od odgovornosti za prouzrokovanu štetu zbog nedostatka protivpravnosti, nego tek ako su se „pritom poštovala i opća pravila koja nalažu određeno ponašanje u pravnom prometu“.⁵⁷

Sportisti na sportskim takmičenjima koriste i različite sportske rekvizite. Neki od njih imaju i „opasna svojstva“. Prema Zakonu o obligacionim odnosima, za štetu izazvanu opasnom stvari odgovornost se ne temelji na krivici, već na stvorenom riziku. Da bi oštećeni ostvario pravo na nadoknadu, dovoljno je da dokaže da je pretrpeo štetu i da je ona u uzročnoj vezi sa stvari. Štaviše, ukoliko je stvar učestvovala u štetnom događaju, pretpostavlja se da šteta potiče od nje (član 173. ZOO). Međutim, reč je o relativnoj pretpostavci, koja se može oboriti protivdokazom da šteta ne predstavlja realizaciju upravo onog rizika zbog koje se stvar smatra opasnom.⁵⁸ Princip objektivne odgovornosti za opasne stvari nije bez ograničenja.⁵⁹

Za štetu uzrokovanu opasnom stvari odgovoran je prvenstveno njen imalac (član 174, st. 1. ZOO). Pravna vlast imaoca sastoji se iz svojine ili prava raspolaganja, što zavisi od toga da li je reč o stvari u privatnom ili društvenom vlasništvu. Ukoliko imalac poveri opasnu stvar nekom ko nije u njegovoj službi, onda će to lice odgovarati umesto imaoca (član 176, st. 1. ZOO). Dakle, sportista će odgovarati za opasan sportski rekvizit samo ako je njegov imalac ili ovlašćeni držalac. Često on to neće biti, već njegov sportski klub ili organizator sportskog takmičenja. Vlasnik opasne stvari odgovara i za štetu koju njegov radnik prouzrokuje upotrebom te stvari, iako mu ona nije bila poverena niti je upravljanje njome spadalo u njegov deo poslova odnosno dužnosti koje je preuzeo od vlasnika.⁶⁰ Ovo je je za profesionalne sportiste od posebnog značaja jer oni, po pravilu, imaju status radnika u sportskom klubu (koji je skoro uvek i vlasnik sportskih rekvizita).

Primena objektivne odgovornosti za opasne stvari na oblast sporta izaziva znatne probleme. Jedino je izvesno da, s obzirom na širinu generalne norme o

⁵⁶ Gliha, Ibid., str. 204-205.

⁵⁷ Ibid., str. 205.

⁵⁸ Jakov Radišić, *Obligaciono pravo, opšti deo*, 6. izdanje, Beograd, 2000, str. 246; „Imalac opasne stvari se oslobađa odgovornosti ako dokaže da šteta potiče od nekog uzroka koji se nalazio van stvari, a čije se dejstvo nije moglo predvideti, ni izbeći ili otkloniti.“ (*Vrhovni sud Srbije, Rev. 2250/97. od 6.5.1997.*, Intermex, Beograd)

⁵⁹ „Princip objektivne odgovornosti, odgovornosti za štetu od stvari i delatnosti od kojih potiče povećana opasnost za okolinu, postavljen u čl. 154. st. 2. Zakona o obligacionim odnosima, nije bez ograničenja. Iako u čl. 173. polazi od pretpostavke uzročnosti, Zakon o obligacionim odnosima daje osnov i za oslobodenje od odgovornosti. Tako prema čl. 177. st. 2. Zakona o obligacionim odnosima, imalac stvari oslobađa se od odgovornosti i ako dokaže da je šteta nastala isključivo radnjom oštećenika ili trećeg lica, koju on nije mogao predvideti i čije posledice nije mogao izbeći ili otkloniti.“ (*Vrhovni sud Srbije, Rev. 2226/98. od 13.10.1998.*, Intermex, Beograd)

⁶⁰ *Rešenje Vrhovnog suda Srbije, Rev. 3031/05 od 13. aprila 2006. godine* - Bilten sudske prakse Vrhovnog suda Srbije, br. 3/2006, Intermex, Beograd,

odgovornosti za opasne stvari koju sadrži Zakon o obligacionim odnosima, sudije imaju veće mogućnosti „kreativne” primene objektivne odgovornosti na oblast sporta nego što je to slučaj u nekim drugim pravima. Međutim, koliko je nama poznato, sudovi tu mogućnost, po pravilu, ne koriste, već odgovornost zasnivaju skoro isključivo na krivici počinioca štete.⁶¹ Jedini izuzetak predstavlja presuda Vrhovnog suda Srbije od 3. 7. 1973, kojom je utvrđena obaveza organizatora padobranske sportske priredbe da nadoknadi štetu učesniku priredbe po osnovu odgovornosti za opasne stvari.⁶²

Na pitanje koje sportske rekvizite treba smatrati opasnim stvarima ne može se dati precizan odgovor. Gledano iz ugla objektivne mogućnosti ili verovatnoće izazivanja štete, skoro svi sportski rekviziti izgledaju opasni, i oni većinom to zaista i jesu. Međutim, jedino rekviziti od kojih preči prekomerna opasnost štete spadaju u opasne stvari. Prema definiciji koju je dao Mihailo Konstantinović, i koju naši pravници najčešće koriste, opasne su sve pokretne i nepokretne stvari koje svojim položajem, svojstvima ili samim postojanjem predstavljaju povećanu opasnost za okolinu.⁶³ Bitno je, dakle, da one stvaraju rizik štete koji se ne može uvek izbeći ni pri najvećoj mogućoj pažnji, odnosno da i pri takvoj pažnji čovek nije u stanju da ih potpuno kontroliše. Da li je neki sportski rekvizit opasan ili bezopasan sa stanovišta prethodno navedenih kriterijuma, to treba da utvrdi sud u svakom konkretnom slučaju. Motorna vozila, vazduhoplovi, oružje, i slični sportski rekviziti kojima je inače u sudskoj praksi priznato svojstvo opasnih stvari, zadržavaju to svojstvo i pri korišćenju u sportskim aktivnosti. isto važi i za konje. Što se tiče lopte i sličnih predmeta opšte je stanovište da se ne mogu smatrati opasnim u smislu pravila o odgovornosti, jer nemaju sopstveni dinamizam, nego se kreću po putanji koju im odrede sportisti.⁶⁴ Nasuprot tome, mišljenje je podeljeno kada su u pitanju skije. Francuski pravници su jedinstveni u shvatanju da skije, zajedno sa pratećom opremom, imaju svojstvo opasne stvari, i da za njih

⁶¹ Videti *presudu Vrhovnog suda Vojvodine, Rev. 940/87, od 11. 9. 1987*, Pravo (teorija i praksa), br. 1/1988, str. 118.

⁶² Presuda Gž 4309/72 od 3. 7. 1973, u: “Odgovornost za štetu zbog povreda zadobijenih prilikom bavljenja sportom, rekreacijom i sličnim aktivnostima”, *Sudska praksa*, br. 2/1981, str. 81). Međutim, takvo stanovište osporio je Vrhovni sud Vojvodine, pozivajući se na pravni institut pristanka oštećenog na rizike (Presuda od 11. 11. 1987, op.cit.).

⁶³ Videti čl. 136. njegove Skice za zakonik o obligacijama i ugovorima, Beograd, 1969; „Opasna stvar je ona čiji položaj ili upotreba, svojstvo ili samo postojanje predstavljaju određenu opasnost za okolinu tako da mora biti nadgledana ili upotrebljavana sa posebnom pažnjom“ (*presuda Vrhovnog suda Hrvatske, I Gžn-3394/02-2 od 16. rujna 2004*).; Kad Zakon govori o opasnoj stvari (za razliku od onih koje to nisu) i propisuje pooštrenu odgovornost za štetu nastalu u vezi s njima (po objektivnom načelu), on ima na umu takve stvari koje po svojoj namjeni, osobinama, položaju, mjestu i načinu uporabe ili na drugi način predstavljaju povećanu opasnost štete za okolinu, pa ih zbog toga valja nadzirati povećanom pažnjom. Prema tome, što se smatra opasnom stvari, određuje se u svakom slučaju posebno s obzirom na navedene elemente.“ (*presuda Vrhovnog suda Hrvatske, Rev 1243/07-2 od 1. travnja 2008*). Na primer, prema stanovištu Vrhovnog suda Hrvatske, bazen kojeg vlasnik prazni u vrijeme dok se u njemu nalaze kupaći je opasna stvar a samo praznjenje takvog bazena je opasna djelatnost (*Rev 1226/06-2 od 17. siječnja 2007*). Takođe, pomična metalna nogometna vratnica predstavlja opasnu stvar (*presuda Vrhovnog suda Hrvatske, Rev 97/03-2 od 14. travnja 2004. godine*).

⁶⁴ Videti Kostić, op.cit., str. 42.

treba vezati objektivnu odgovornost. One se nalaze u potpunoj vlasti skijaša, i treća lica ne mogu na njih uticati ni u kom pogledu.⁶⁵ Nasuprot ovome, nemački pravници smatraju da skije nisu opasne stvari i da na sve ski-udese treba primeniti pravila odgovornosti za krivicu.⁶⁶ Kao merilo za procenu ispunjenosti potrebne pažnje sudovi koriste Pravila Međunarodne skijaške federacije.⁶⁷ Isto je i u anglo-američkom pravu. Mi smatramo da u odnosu na odredbe Zakona o obligacionim odnosima treba prihvatiti stanovište koje zastupaju francuski pravници. Skije jesu opasne stvari, jer zajedno sa telom skijaša dobijaju veliko ubrzanje i stvaraju energiju koju ni pažljiv vozač nije u stanju da u potpunosti kontroliše. Imalac skija, pak, odgovara po opštim pravilima o odgovornosti za opasne stvari.

REASONS OF LIABILITY FOR DAMAGE THAT ATHLETE COULD SUFFER ON SPORTS COMPETITION

Every sporting activity means taking a greater or lesser risk. To eliminate that risk means to eliminate sport. The accidents happen in all sorts of sport causing damage to participants or other persons which raises the issue of compensation for damage. Accident risks increase by increasing demands for speed, strength, skill, boldness and endurance. Damages that happen at the sporting events arise in most cases as a result of personal right infringement, and rarely as an infringement of property right. Legal scholars connect such infringements primarily with so-called sport accidents. These are the cases when injuries of athletes stand in direct time and space relation with his/her sporting activity. Besides that, it is important that the accident is connected with typical risks of certain sporting activity and that it was performed by an active athlete.. In this paper author analyzes basics or reasons of liability for damage that athlete could suffer on sports competition, included analyzes the circumstances that exclude or reduce liability for damage suffered by an athlete at a sporting event due to realization of typical risks involved in certain sporting event or activity. Beside the given review on comparative law solutions, the author particularly analyzed the new approach adopted by the Law on Sport of the Republic of Serbia from 2011 in that comparing it with the usual attitude accepted in legal practice and theory of former Yugoslav republics.

Key words: *athlete, causing of damage, sports competition, exclusion of liability, Law on Sports, typical sporting activity risk*

⁶⁵ Genevieve Viney, Les obligations, La responsabilite: conditions, Paris, 1982, str. 765.

⁶⁶ Videti Palandt, op.cit., str. 923; Hans Kettmaker, "Der Schiunfall", VersR, br. 9/1964, str. 212-213; Herbert Rueth, Rechtsprobleme des Skilaufs als eines Volks- und Massensports, Diss., Regensburg, 1969, str. 4-5.

⁶⁷ Videti Eugen Leer, Die FIS-Verhaltensregeln fuer den Skifahrer, 1. Auflage vom Deutschen Skiverband herausgegeben, 1976, str. 17; Kleppe, op.cit., str. 127.